

Lentävän lautasen käyttöopas

LAB-ammattikorkeakoulu

Kuvataiteilija (AMK)

2021

Tomi Karjalainen

Tiivistelmä

Tekijä(t) Karjalainen, Tomi	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Valmistumisaika 2021
	Sivumäärä 18	
Työn nimi Lentävän lautasen käyttöopas Kuvataiteen opinnäytetyö		
Tutkinto Kuvataiteilija (AMK)		
Toimeksiantajan nimi, titteli ja organisaatio Lab-ammattikorkeakoulu		
Tiivistelmä Kirjallisessa osuudessa käsitellään paranormaaleja kokemuksia ja uskomista yliluonnolliseen. Erityisesti ulkoavaruuden olentoihin liittyvissä tapauksissa. Kirjallisessa osuudessa käsitellään tätä aihetta. Taiteellisessa osiossa toteutettiin teos joka koostuu valokuvasta ja grafiikasta. Valokuvissa esiintyvä hahmo kokee voimakkaan ilmestyksen etsiessään yhteyttä ulkoavaruuden olentoihin. Valokuvien lisäksi teoksessa on sivuja ”lentävän lautasen käyttöoppaasta”. Sivut kirjoitettiin teosta varten luodulla pseudokielellä. Teoksen lopulliseen ulkoasuun kuuluivat myös mustat linjat jotka yhdistävät ripustettuja teoksen osia.		
Asiasanat kuvatataide, valokuvaus, lentävä lautanen		

Abstract

Author(s) Karjalainen, Tomi	Type of Publication Thesis, UAS	Published 2021
	Number of Pages 18	
Title of Publication Operating manual of a flying saucer Bachelors thesis		
Name of Degree Fine arts (UAS)		
Name, title and organization of the client LAB University of applied sciences		
Abstract Thesis deals with supernatural experiences. Especially regarding contacts with extra-terrestrials. The written part explores this subject and presents the process of the art-work. The work consists of photographs arranged around the pages of 'operating manual of a flying saucer'. Pages are written in a pseudolanguage developed for this work. The character depicted in the pictures experiences a powerful revelation while in search for alien contact		
Keywords fine arts, photography, flying saucer		

Sisällys

1	Johdanto.....	1
2	Paranormaalit kokemukset.....	2
2.1	Tutkimuksia.....	2
2.2	Betty ja Barney Hillin tapaus.....	2
3	Inspiraatio.....	4
4	Taiteilijoita.....	5
4.1	David Huggins.....	5
4.2	Ionel Talpazan.....	6
5	Taiteellinen työ.....	8
5.1	Ensimmäiset kuvaukset.....	8
5.2	Toiset kuvaukset.....	9
5.3	Kolmannet kuvaukset.....	11
5.4	Fontti ja käyttöopas.....	12
5.5	Ripustus.....	14
6	Yhteenveto.....	16
	Lähteet.....	17

1 Johdanto

Opinnäytetyön aiheena on paranormaalit kokemukset ja uskomukset, erityisesti sellaiset jotka koskevat avaruusolentoja.

Minusta on hyvin kiinnostavaa, miten vielä tänäkin päivänä on ihmisiä, jotka täysin vilpittömästi uskovat tämänkaltaisiin asioihin. Oma uskomukseni on, että muukalaiset eivät ole käyneet maassa ja kaikki tällaiset kokemukset ovat joko harhaa, virheellisiä tulkintoja tai valetta.

Kirjallisessa osiossa kerron inspiraation lähteestäni, työn teemaan liittyvistä taiteilijoista, taiteellisesta prosessista ja tieteellisen tutkimuksen näkökulmasta paranormaaleihin kokemuksiin.

Teoksessani esitän valokuvan ja grafiikan keinoin vaikutelman paranormaalista kokemuksesta.

2 Paranormaalit kokemukset

2.1 Tutkimuksia

Vaikuttimia ihmisten paranormaaleihin kokemuksiin on tutkittu tieteellisesti.

Joissakin tapauksissa yliluonnolisten kokemusten on havaittu johtuvan vaurioista aivoissa. Esimerkiksi poltergeist-ilmiöissä on löydetty yhteys vahinkoihin oikeassa aivopuoliskossa. Myös tietäntyyppiset epilepsiat voivat aiheuttaa tunteen epämääräisestä tarkkailevasta läsnäolosta. (Roll ym. 2012.)

Yhdysvaltalaisessa tutkimuksessa hallitsemattomuuden tunteen todettiin lisäävän koettuja merkityksiä toisiinsa liittymättömien tai täysin sattumanvaraisten asioiden välillä. Kokeet liittyivät esimerkiksi kuvien ja pörssikurssien tulkitsemiseen. Tutkijat päättelivät syynä tähän olevan tarve järjestää ja tulkita havaintoja. (Whitson & Galinsky 2008.)

Heikki Rieki (2014.) tutki väitöskirjassaan taikauskoisten ja skeptikkojen eroja aivojen magneettikuvauksella. Tutkimuksessa koehenkilöille näytettiin sekä sattumanvaraisesti suunnitellusti liikkuvia geometrisia kuvioita. Taikauskoiset koehenkilöt näkivät useammin merkityksiä kuvioden liikkeissä kuin skeptikot.

Riekin mukaan iällä, koulutuksella, sukupuolella tai tiedon määrällä ei ole juurikaan vaikutusta taikauskoisuuteen. Eniten vaikuttaa, onko ihmisen ajattelutyyli enemmän intuitiivinen vai analyyttinen. (Löyttyniemi 2013.)

Minusta on kovin yllätävää, ettei koulutuksella tai tiedon määrällä olisi suurta merkitystä taikauskoisuudessa.

2.2 Betty ja Barney Hillin tapaus

Ensimmäinen muukalaisten tekemä kaappaus raportoitiin 60-luvulla. Yhdysvaltalaiset Betty ja Barney Hill kertoivat tullessaan avaruusolentojen kaappaamiksi automatkallaan. Heidän muistinsa oli katkennut automatkan aikana noin kahdeksi tunniksi. Kotiin päästyään heillä oli tunne, että jotakin ikävää oli tapahtunut. Seuraavina päivinä Betty alkoi nähdä painajaisia. Tämä lopulta johti pariskunnan hakeutumiseen psykiatrille. Myöhemmin hypnoosin alaisina he kertoivat lautasen muotoista alusta ohjanneiden avaruusolentojen siepanneet heidät ja tehneen heille kokeita.

Vaikka tämä oli ensimmäinen raportoitu ufokaappaus, oli kaappauksia nähty jo useita elokuvissa ja televisiossa. Ufot ja muukalaiset olivat 60-luvun viihteessä suosittu aihe. Hillit hypnotisoivat psykiatri uskoikin muistikuvien olevan stressistä johtuvia valemuiistoja.

Hillin pariskunnan kokemuksista tehtiin tv-elokuva ja kirja. Tapauksen jälkeen raportoitujen ufokaappausten määrä lähti nousuun. (Purtill 2017.)

Hillin pariskunnan tapaus ja sen seuraukset viittaavat mahdollisesti elokuvien ja tieteisfiktion vaikuttaneen paranormaaleiden kokemusten yleisyyteen.

3 Inspiraatio

Inspiraationa työlleni on tositapaus Brasiliasta. Vuonna 1966 leijaa lennättänyt poika löysi kukkulalta kaksi kuollutta miestä. Miehillä oli päällään uudet sadetakit ja erityiset lyijystä leikellyt naamiot, jotka muistuttivat aurinkolaseja. Maasta löytyneeseen muistivihkoon oli kirjoitettu:

16.30 ollaan sovituspaikassa 18.30, niellään kapselit, vaikutuksen jälkeen suojataan metalleilla kasvot ja odotetaan signaalia. (anomalyinfo.com)

Miesten ruuminavaus viivästyi niin, ettei enää voitu selvittää, olivatko he mahdollisesti kuolleet näihin kapseleihin.

Vainajien henkilöllisyys selvisi. Paljastui, että miehet olivat kertoneet perheille lähtevänsä Sao Pauloon ostamaan autoa ja sähkötarvikkeita. Kuulustelussa miesten yhteinen tuttava kertoi heidän kuuluneen ryhmään nimeltä Tieteelliset spiritualistit. Tämä on synnyttänyt teorioita, että miehet olisivat yrittäneet ottaa yhteyttä alieneihin psykedeelisiä huumeita käyttäen. (Bowen 1967.)

Olen kuullut tästä tapauksesta jo vuosia sitten, ja heti silloin se kutkutti mielikuvitusta. Silloin jo ajattelin tämän olevan mahdollisesti hyvä aihe taiteelliselle projektille.

Aluksi ajattelin suoraan kuvittaa tämän tapauksen valokuvin. Myöhemmin päädyin ottamaan vain aiheen ja käyttämään tapaukseen liittyvää rekvisiittaa, kuten sadetakkia ja outoja laseja. Lasit vuorasin foliolla, koska folio yhdistetään usein salaliittoteorioihin. Erityisesti kun puhutaan foliohatusta, joka on jo synonyyminen harhaluuloisuuden kanssa. (Kiberd 2015.)

Alunperin ajatuksenani oli myös kuvata syksyisessä ympäristössä ja syksyn värit olivat osa mielikuvaani teoksesta. Yksi ensimmäisistä mielikuvistani oli miehet sinisissä sadetakeissa makaamassa heinikossa keltaisten ja ruskeiden lehtien peittämänä. Sininen sadetakki on hyvä vaihtoehto koska se erottuu metsän väreistä. Syksyisessä metsässä halusin välttää ruskeaa, keltaista, punaista tai vihreää. Mielestäni sininen sopii erityisesti mysteerin väriksi paremmin kuin vaikkapa punainen tai keltainen. Lopullisessa teoksessa syksy ei näy mutta sininen sadetakki säilyi.

4 Taiteilijoita

4.1 David Huggins

David Huggins on yhdysvaltalainen taidemaalari, jonka teokset käsittelevät hänen omia kohtaamisiaan alieneiden kanssa. Huggins on tavannut muukalaisia jo nuoresta pitäen hyvinkin intiimillä tavalla. Hän on kertonut olevansa yli viidenkymmenen ihmis-humanoidi-hybridilapsen isä. Alienit sallivat hänen kertoa kokemuksistaan muille vasta viisikymmentävuotiaana. Merkkipäivien jälkeen alkoi Hugginsin muukalaistaiteen tuotanto. Maalauksissaan Huggins esittää omakohtaiset kokemuksensa avaruusolentojen kanssa. (Rose 2020.)

Hugginsin käsityksen mukaan muukalaiset ovat pääasiassa ystävällisiä. Hän kertoo alieneiden pelastaneen hänet hukkumiselta. Olennot näyttävät suurin piirtein samoilta, kuin mitä tieteisfiktiossa on nähty. Iso pää, mustat silmät ja harmaa iho. Jotkut alieneista pitävät mustaa peruukkia. (Armpriester 2011.)

Teokseni kannalta hän on kiinnostava taiteilija hänen aiheensa ja henkilöhistoriansa kautta. Hän on henkilö, joka todella uskoo kohdanneensa alieneita ja on kuvanut näitä tilanteita lukuisissa maalauksissaan. (kuva 1 ja kuva 2)

Kuva 1. David Huggins, In My Bedroom.

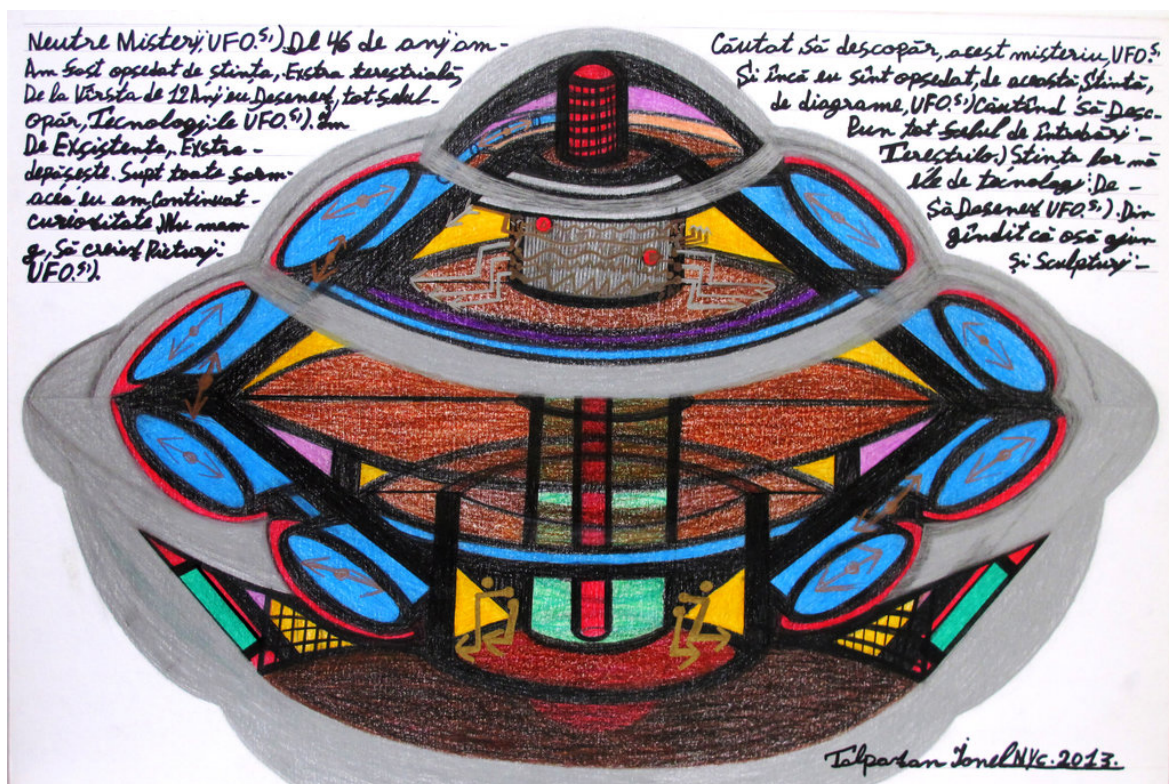
Kuva 2. David Huggins, The First Time.

4.2 Ionel Talpazan

Romanialainen Ionel Talpazan kohtasi lapsuudessaan lentävän lautasen. Siitä hetkestä lähtien hänellä on selittämättömästi ollut tietoutta ufo-teknologiasta. Hän maalasi useita lentävien lautasen läpileikkauksia (kuva 3), joita kaupitteli New Yorkin kaduilla. Talpazan oli täysin vakuuttunut, että hänen teoksensa ovat yhdenmukaisia aitojen ufojen kanssa. Hän uskoikin NASAn mahdollisesti olevan kiinnostunut niistä.

Talpazanin tapaus muistuttaa tilannetta, jota kuvaan teoksessani. Talpazankin on tavallaan saanut käsiinsä lentävän lautasen käyttöoppaan, suoraan mieleensä.

Elämänsä loppupuolella hän sai yhdysvaltojen kansalaisuuden ja muutti nimensä Adrian Da Vinciksi. (Grimes 2015.)

Kuva 3. Ionel Talpazan, UFO Diagram, 2013.

5 Taiteellinen työ

5.1 Ensimmäiset kuvaukset

Alustavan suunnitelman mukaan teokseeni kuuluu valokuvasarja sekä muutama sivu 'avaruusaluksen käyttöoppaasta'. Valokuvissa tulisi näkyä ihmeellinen kokemus kirkkaan valon kanssa. Käyttöopas on todiste, jonka päähenkilö olisi ajatellut ehkä olevan olemassa. Koska käyttöopas on paperinen ja muistuttaa kuorma-auton käyttöopaskirjaa, se viittaa myös näiden ajatusten maalliseen alkuperään. Käyttöoppaasta ajattelin laittaa kaksi tai kolme sivua ripustettavaksi seinälle valokuvien rinnalle.

Valokuva on ollut minulle pääasiallinen työskentelyn tapa viime vuosina. Olen myös tehnyt digitaalista grafiikka ja julisteiden taittoa erinäisiin projekteihin. Näin ollen minulla on taustaa tässä teoksessa käytettäviin metodeihin.

Ensimmäinen kuvauspäivä oli syksyllä 2020. Olin mallin kanssa kuvaamassa kotipaikkakunnallani Juvalla, Neitvuori nimisellä kukkulalla. Kuvauksia varten olin ostanut rekvisiitaksi vaaleansinisen sadeviitan ja valmistanut foliovuoratut lasit. Näiden esineiden alkuperä on minua innoittaneessa tarinassa (ks. Kappale 3 Inspiraatio). Kuvia tuli sekä kukkulan rinteeltä että huipulta (kuva 4). Lopulta kun katselin lopputuloksia, eivät kuvat vastanneet mielikuviani. Päivän kuvat tulisivat jäämään käyttämättä. Kukkula kuvauspaikkana ei antanut tarpeeksi vaikuttavuutta aiheelle. Päivänvalossa rekvisiittakin näytti hieman köykäiseltä.

Kuva 4. Ensimmäiset kuvaukset Neitvuorella

5.2 Toiset kuvaukset

Toiset kuvaukset järjestäyivät marraskuun lopulla 2020. Tällä kertaa kuvasin pimeässä metsässä. Usein tarinat ufojen kohtaamisesta tapahtuvat jossakin syrjäisemmässä paikassa. Näin kohtaaminen jää henkilökohtaiseksi eivätkä muukalaiset paljasta itseään koko maailmalle. Pimeydessä on helpompi valaista ympäristö tunnelmaan sopivasti. Usein populaarikulttuurissa lentävät lautaset havaitaan yöllä, koska silloin kaikki erikoiset valoilmiot ovat helpommin havaittavissa. Ne ovat myös epäilemättä visuaalisesti vaikuttavampia kuin päivänvalossa tapahtuvat kohtaamiset. Valaistus on paremmin hallittavissa ja taustalla oleva pimeys tekee sommittelusta selkeämpää. Taivaalta tuleva kirkas valo (kun kyseessä ei ole aurinko) on populaarikulttuurissa muodostunut jo jonkinlaiseksi koodiksi ufo-kontaktista. Toinen yleinen tulkinta kirkaalle valolle on jumalainen väliintulo. Näitä tosin tapahtuu usein myös keskellä kirkasta päivää.

Lisäksi käytin jo paljon aiemmin ostamiani savupommeja, jotka antavat värikästä savua (kuva 5). Tällainen savu voi tuoda mielikuvia meteoriitista tai jonkinlaisesta kummallisesta höyrystä. Värikäs savu on asia, joka ei normaalisti metsään kuulu. Käytössäni oli vihreän, keltaisen, sinisen ja punaisen värisiä pommeja.

Kuva 5. Punainen savu mallin taustalla

Ajatuksena oli, että savu vaikuttaisi tulevan jostakin kuvan ulkopuolisesta lähteestä, kuten avaruus-aluksesta. Savua ei kuitenkaan ole helppo hallita, enkä ole ammattisavustaja, joten vain joissakin kuvissa vaikutelma on oikea. Metsässä ei juurikaan tuullut, eikä ollut aina helppo päätellä mihin suuntaan savu lähtisi. Savupommeja minulla oli vain neljä, ja jokainen niistä paloi ainoastaan noin 30 sekuntia kerrallaan. Pommeja olisi saanut olla paljon enemmän jotta niiden kanssa olisi saatu enemmän hyviä savukuvia.

Saadakseni kuviin lisää toimintaa savun lisäksi kokeilin myös vesipärskeitä. Vesipisarointa kokeiltiin kuvissa joissa malli nähtiin vyötäröstä ylöspäin (kuva 6.). Pesarat saatiin aikaan vesiämpärillä johon tiputettiin kivi salaman laukaisuhetkellä.

Kuva 6. Savu- ja vesiefekti

5.3 Kolmannet kuvaukset

Väliseminaarissa minulle suositeltiin reseptiä, jolla saa aikaan kotitekoisen savupommin. Selvittäessäni ainesosien hankintaa minulle selvisi, että kaliumnitraatin ostaminen on luvanvaraista, ja myytävät määrät ovat noin tuhannen kilon säkkejä (Laki räjähteiden lähtöaineiden markkinoille saattamisesta ja käytöstä 73/2021 4 §).

Lopulta päätin kuvata ilman savua. Vaelsin illalla lähistöllä sijaitsevalle lahdelle, jonka selällä olin nähnyt aiemmin saaren. Saarella kuvasin nk. valopiirrustusta, eli valotin kuvaa pitkään (noin 1 - 2 minuuttia) ja liikkuttelin valonlähdettä kameran edessä. Erillisellä salamanlaukaisulla valotin ympäristön mukaan kuvaan. Lampulla valaisin jo aiemmissa kuvissa käyttämäni sadeviittä, jota samalla liikkuttelin altapäin. Siitä syntyi valon sinertävä hehku. Kuviin syntyi outoja, ehkä hieman kummitusmaisia valopiirtoja (kuva 7).

Kokeilin myös valaista kaupan biohajoavia vihreitä hedelmäpusseja, koska toivoin niistä syntyvän vihreän valoefektin. Näistä saatu efekti oli hienovarainen.

Vaikka olin yksin yöllä pimeässä saarella, en pettymyksekseni nähnyt alieneja.

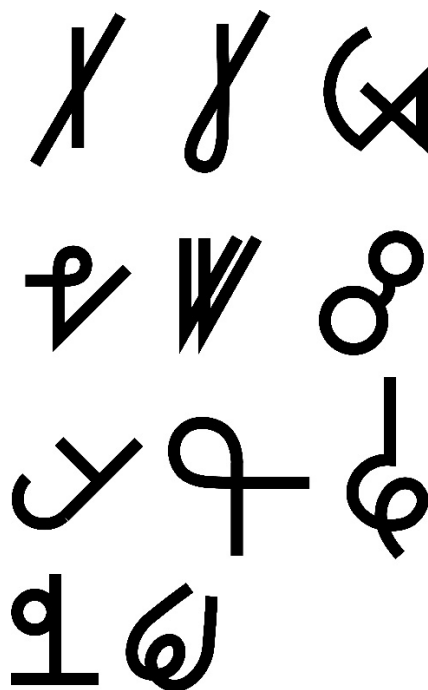

Kuva 7. Valokuvausta saarella

5.4 Fontti ja käyttöopas

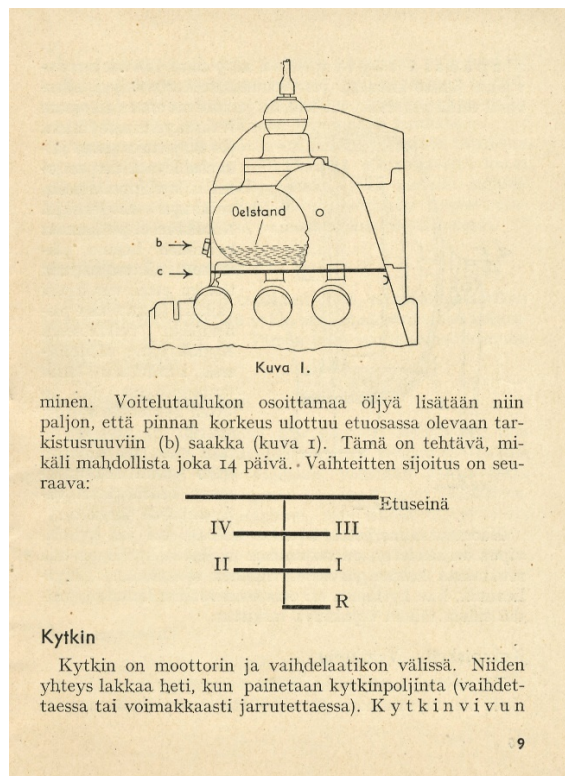
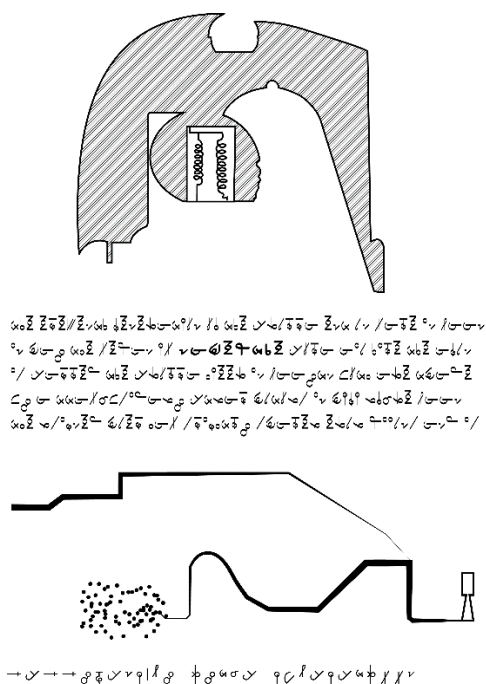
Tätä teosta varten loin fontin (kuva 8), joka edustaa alienkirjoitusta käyttöoppaassa. Sitä varten luonnostelin noin 25 erilaista symbolia, jotka toistin sittemmin Adoben Illustrator -ohjelmalla. Näistä työstin käyttööni fontin, jonka voi asentaa koneelle.

Fonttia tehdessäni käytin paljon suorja ja silmukkamaisia muotoja. Tätä valintaa en pysty tarkemmin ilman psykoanalyysia selittämään, sillä se kumpusi mielikuvistani, jolta muukalaisten fontti näyttää. Mahdollisia vaikuttimia voivat kuitenkin olla kaikkien muiden vieraiden kielten kirjoitusjärjestelmät, joita en ymmärrä. Ne ovat kenties antaneet minulle mallin, jolta vieras kirjoitus näyttää. Myös kaikki tieteisfiktiossa näkemäni kirjoitukset ovat voineet vaikuttaa mielikuviiini fontista.

Kuva 8. Esimerkkejä fonttina käytetyistä merkeistä

Ohjekirjaa varten tutkin vanhoja autojen käyttöoppaita ja pyrin jäljittelemään osittain niiden muotoa ja tyyliä. Ohjekirjaa varten tein alienfontista useampia leikkauksia, jotta niillä voitaisiin matkia oikean käyttöoppaan ulkoasua. Lentävän lautasen käyttöoppaan sopi mielestäni muistuttaa oikeita autojen käyttöoppaita, koska pohjimmiltaan oppaan alkuperä ei ole avaruudessa vaan teokseni päähenkilön mielessä. Siksi opaskin muistuttaisi, jotakin mikä on jo olemassa ja jonka tämä henkilö on voinut nähdä. Lentävän lautasen käyttöoppaassa on jopa joitakin pieniä osia, jotka ovat täysin samanlaisia kuin oikeassa kuorma-autossa (kuvat 9 ja 10).

Kuvat 9. ja 10. Lentävän lautasen käyttöoppaan sivu verrattuna Vidal A 600 pakettiauton ohjekirjaan (1942).

5.5 Ripustus

Valitsin lopulliseen teokseen kaksi kuvaa teoksen päähenkilöstä ja kaksi kuvaa valoilmiöstä viimeisimmältä kuvauskerralta. En valinnut kuvia, joissa käytin savua, koska ne antoivat mahdollisuuden tulkita päähenkilön ilmestyvän savun keskeltä. Kuvassa, joka on oikeassa alareunassa (Kuva 11.) tapahtui pitkän valotuksen ja usean valonlähteen ansiosta vääristymä, joka näkyy mallin päässä. Pää on litystynyt. Valitsin kuvan sen humoristisen vaikutelman takia ja jotta foliolasit voitaisiin nähdä selvästi. Kuva vasemmalla ylhäällä tuo minulle mieleen teleportaation tai että kokemus vaikuttaa tähän henkilöön jotenkin fyysesti. Kuvassa hahmo nähdään kaksinkertaisena itsensä päällä. Muut kaksi valokuvaa edustavat jonkinasteista valoilmiotä, jonka kuvien hahmo näkee. Kuvien asettelu vastakkain vahvistaa tätä vaikutelmaa.

Käyttöoppaan sivuista ylävasemmalle sijoitin sellaisen, joka sisältää kappaleen aloituksen. Sivulla on paksummalla fontilla kirjoitettu teksti, joka esittää kappaleen otsikkoa. Asemoin sivun näin, koska meille on luontevaa hahmottaa teksti alkavaksi vasemmasta yläkulmasta. Oikeanpuolimmat sivut ovat paikallaan niiden johdattelevien linjojen vuoksi. Syntyy vaikutelma, että kaaviokuvissa esiintyvät voimat johtavat oikealla olevien valokuvien voimakkaaseen lopputulokseen.

Ripustuksessa halusin työn muistuttavan teknistä piirrustusta. Teoksen esillepano pyrkii vaikutelmaan teknisyydestä. Siksi asetelma on symmetrinen. Käytin mustaa teippiä yhdistämään teoksen osat toisiinsa. Mielestäni mustat linjat myös voimistavat vaikutelmaa teknisestä piirrustuksesta. Sen lisäksi linjat voidaan nähdä ajatuskarttana tai kaaviona, jota teoksen päähenkilö kokoaa mielessään yhdistäen tapahtumat toisiinsa. Kokonaisuus muistuttaa lopulta päähenkilön mielessään kokoamaa kuvaa tilanteesta.

Kuva 11. Valmis teos Imatran taidemuseolla

6 Yhteenveto

Opinnäytetyössäni tavoitteenani oli käsitellä paranormaalialia kokemusta ja erityisesti kohtaamista ulkoavaruuden olentojen kanssa. Mielestäni tämä aihe on selkeästi nähtävissä teoksestani ja näkökulmaa tarkentaa teokselle valitsemani nimi Lentävän lautasen käyttöopas. Minusta myös teokseni esitystapa tukee aiheen käsittelyä.

Taustatyötä tehdessäni löysin tutkimuksia, jotka käsitelivät vaikuttimia yliluonnollisen kokemiseen.

On mahdollista, että joskus palaan tähän samaan aiheeseen, mutta varmempi olen siitä, että tulen käyttämään uudelleen näitä tekniikoita. Kuvaaminen pimeässä metsässä tarjoaa paljon mahdollisuuksia leikitellä visuaalisesti.

Lähteet

- anomalyinfo.com. 1966, August 17: The lead masks mystery. <http://anomalyinfo.com/Stories/1966-august-17-lead-masks> Saatavissa 2.11.2020
- Armpriester, C. 2011. theartblog.com. David Huggins – an uncommon life. <https://www.theartblog.org/2019/12/david-huggins-an-uncommon-life-2/> Saatavissa 4.11.2020
- Bowen, C. 1967 The flying saucer review. Mystery of the morro do vintem. <http://www.ignaciodarnaude.com/ufologia/Bowen,Two%20deaths%201966,Brazil,FSR67V13N2.pdf> Saatavissa 2.11.2020
- Grimes, W. 2015. nytimes.com. Ionel Talpazan, Whose U.F.O art had sightings all over, dies at 60. <https://www.nytimes.com/2015/09/30/arts/design/ionel-talpazan-whose-ufo-art-had-sightings-all-over-dies-at-60.html> Saatavissa 2.11.2020
- Kiberd, R. 2015. Vice.com. A brief cultural history of tin foil hat. <https://www.vice.com/en/article/mgbk4b/a-brief-cultural-history-of-the-tin-foil-hat> Saatavissa 21.2.2021
- Laki räjähteiden lähtöaineden markkinoille saattamisesta ja käytöstä, 2021. Finlex.fi. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2021/20210073> Saatavissa 18.3.2021
- Löytyniemi, R. 2013. Yle.fi. Sylkäisetkö olkasi yli, jos näet mustan kissan? Miksi jotkut ihmiset ovat taikauskaisia ja toiset eivät? <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2013/01/31/oudot-tunteet-taikausko> Saatavissa 1.3.2021
- Purtill, C. 2017. Quartz. A stressed, sleep-deprived couple accidentally invented the alien abduction phenomenon. <https://qz.com/1019806/a-stressed-sleep-deprived-couple-accidentally-invented-the-modern-alien-abduction-phenomenon/> Saatavissa 17.2.2021
- Riekk, T. 2014. Helsingin yliopisto. Neuro-cognitive factors contributing to paranormal beliefs: core knowledge violations, cognitive inhibition, and the social brain. <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/136509> Saatavissa 1.3.2021
- Roll, W. Saroka, K. Mulligan, B. Hunter, M. Dott, B. Gang, N. Scott, M. St-Pierre, L. Persinger, M. 2012. Case report: a prototypical experience of 'poltergeist' activity, conspicuous quantitative electroencephalographic patterns, and sLORETA profiles – suggestions for interventions. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/22229671/> Saatavissa 25.2.2021

Rose, R. 2020. medium.com. The strange life of David Huggins. <https://medium.com/inside-the-simulation/the-strange-life-of-david-huggins-b5243625f137luettu> Saatavissa 2.11.2020

Whitson, J. Galinsky, A, 2008. Science. Lacking control Increases Illusory pattern perception. <https://science.sciencemag.org/content/322/5898/115> Saatavissa 25.2.2021

Zijlmans, M. Eijsden, P. Ferrier, C. Kho, K. van Rijen, P. Leijten, F. 2008. Illusory shadow person causing paradoxical gaze deviations during temporal lobe seizures. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/19448096/> Saatavissa 25.2.2021

